

Estrella Cortichs Viñals

(Gironella, 1902 - Barcelona, 1985)

Va néixer l'abril del 1902 a Gironella (el Berguedà). El seu pare, republicà i home d'acció, va intervenir en la creació i manteniment en la població d'una escola a l'*Ateneo Gironellense*, una entitat que feia classes diürnes per als nens necessitats i de nocturnes per als treballadors. El 1920 va entrar a format part de l'ajuntament com a regidor republicà. Les inquietuds del pare varen provocar que els seus dos fills, Estrella i Josep, anessin a estudiar a Barcelona.

Estrella va estudiar magisteri i va començar a treballar mentre preparava les oposicions a l'Escola Superior del Magisteri, a Madrid. La seva dèria era l'ensenyament infantil. L'abril del 1931 va anar a Madrid a prendre possessió de la plaça que havia guanyat a l'escola Menéndez Pelayo, de la qual va ser directora.

Membre del Partit Socialista Unificat de Catalunya (PSUC), durant la Guerra va organitzar a Barcelona l'*Ajut Infantil de Rereguarda de la Generalitat*, entitat dedicada a atendre els infants que havien estat desplaçats de casa seva. Ho recordava anys més tard a Mèxic:

Los niños que vivían en les residencia eran hijos de padres que habían movlizado, niños que venían de zonas que habían ocupado los franquistas, y también los huérfanos de guerra. Procurábamos que su vida fuera lo menor desagradable posible. Además de otorgarles lo necesario, cama, ropa y comida les dábamos clase de una forma más o menos normal y hasta organizábamos fiestas en las que se recitaba, se cantaba. (...) Estuvimos en Barcelona hasta un día antes de la entrada de los franquistas.

A principis de febrer del 1939 va passar a França amb el seu marit, l'inspector d'ensenyament Ricardo Mora, tots dos antics alumnes de la Institución Libre de Enseñanza. Tots dos formaven part del comboi de l'Ajuda Suïssa que el mes de gener del 1939 va abandonar Barcelona acompanyant una colònia de nens refugiats. A França, amb l'Ajuda Suïssa, varen afavorir la reagrupació dels nens evacuats, i els agruparen al *Château du Lac*, a Sigean, un municipi del departament de l'Aude a l'Occitània.

De França, va poder marxar a Santo Domingo el desembre del 1939, quan el país estava ocupat per l'exercit alemany. A Santo Domingo va donar classes en una escola que havien fundat un grup de refugiats. Allà va aplicar les pràctiques pedagògiques renovadores que havia après a Madrid. Mentrestant feia gestions per anar cap a Mèxic.

Finalment l'octubre del 1940 va arribar Mèxic, a la capital. Allà va treballar en diferents centres escolars creats pel govern republicà a l'exili:

el Colegio Madrid, l' Instituto Luis Vives, en aquest centre segons afirma Cortichs había gentes de todas las clases. Pero era, en primer lugar, alumnos de hijos de la Institución Libre de Enseñanza, eh? Parientes de don Rubio Landa, etc. Después pues personas que trabajaban en lo que podían, aquí en México; hijos de maestros, hijos de personas así ¿verdad?

Més tard va treballar a l'*Academia hispano-mexicana* i l'*Escuela Normal Superior*. Reflexionant sobre el paper que els mestres exiliats varen fer en el camp educatiu a Mèxic afirmava:

Para mí, la aportación fundamental de los españoles a México fue el ansia de trabajo serio, de formalidad; creo que fue un ejemplo y gracias a esto, los españoles nos pudimos defender aquí. En la esfera intelectual vinieron muchos de una gran talla que, lógicamente, se tenían que notar aquí donde hacían mucha falta, además éstos formaron a otros en sus teorías, en su manera de trabajar, y no es fácil que se pierda.

A Mèxic va cursar la *maestría* a la *Facultad de Filosofía y Letras de la Universidad Autónoma de México*.

Lluny de casa seva va continuar activa contra el franquisme i la dictadura. Va adquirir la nacionalitat mexicana. El 1962 va venir per primera vegada a Catalunya. El 1967 es va jubilar i una vegada jubilada va retornar a Catalunya el 1975, establint-se a Barcelona.

Salomó Marquès i Sureda

Text elaborat per a l'exposició "De la República a l'exili: els camins de les mestres" a la Biblioteca del Campus Barri Vell de la Universitat de Girona del 07/03/2023 al 23/06/2023.

Més informació a DUGiDocs: <https://dugi-doc.udg.edu/handle/10256/22658>